

cocuk edebiyat ve dil eğitimi dergisi

cilt **4** sayı **2** / 2021

Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi

Sahibi:

Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Baş Editör:

Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Editörler:

Doç. Dr. Yasin Mahmut YAKAR
Dr. Öğr. Üyesi N. Hümevra ÖZDEMİR EREN
Dr. Bilal Ferhat KARADAĞ

Editör Yardımcısı:

Arş. Gör. Bekir Sıddık KILIÇ

Yazar Destek:

Öğr. Gör. Hatice Derya YILMAZ

Kapak Tasarımı:

Ayşenur DİLBER

Bu dergi yılda iki kez elektronik ortamda yayımlanır.

1. Cilt 1. Sayıdan itibaren uluslararası hakemli bir dergidir.

Cilt: 4 Sayı: 2 Yıl: 2021

Adres: Erzincan Binali Yıldırım
Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Yalnızbağ Yerleşkesi, 24100,
Erzincan, Türkiye

Web: <http://dergipark.gov.tr/ceded>

e-posta: cededdergi@hotmail.com

Journal of Child, Literature and Language Education

Owner:

Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Editor in Chief:

Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Editors:

Assoc. Prof. Dr. Yasin Mahmut YAKAR
Assist. Prof. Dr. N. Hümevra ÖZDEMİR EREN
Dr. Bilal Ferhat KARADAĞ

Associate Editor:

Res. Assist. Bekir Sıddık KILIÇ

Author Support:

Lect. Hatice Derya YILMAZ

Cover Design:

Ayşenur DİLBER

This journal is published electronically twice per year.

It is a international peer reviewed Journal from vol. 1 issue 1.

Volume: 4 Issue: 2 Year: 2021

Address: Erzincan Binali Yıldırım
University, Faculty of Education,
Yalnızbağ Campus, 24100, Erzincan,
Turkey

Web: <http://dergipark.gov.tr/ceded>

e-mail: cededdergi@hotmail.com

EDİTÖR KURULU/EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Adem İŞCAN
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI
Prof. Dr. Ali GÖÇER
Prof. Dr. Alpaslan OKUR
Prof. Dr. Beyhan KANTER
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK
Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ
Prof. Dr. Glenn W. MUSCHERT
Prof. Dr. Halit KARATAY
Prof. Dr. Hasan BAĞCI
Prof. Dr. İlhan ERDEM
Prof. Dr. Kemal EROL
Prof. Dr. M. Abdullah ARSLAN
Prof. Dr. Mehmet TEMİZKAN
Prof. Dr. Musa ÇİFCİ
Prof. Dr. Suat UNGAN
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Zeki GÜVEN
Assoc. Prof. Dr. Aigulim AİTBAYEVA
Assoc. Prof. Dr. Anastasia ULANOWICZ
Assoc. Prof. Dr. Bekir İNCE
Assoc. Prof. Dr. Beytullah KARAGÖZ
Assoc. Prof. Dr. Cem Şems TÜMER
Assoc. Prof. Dr. Elif AKTAŞ
Assoc. Prof. Dr. Esra Nur TİRYAKİ
Assoc. Prof. Dr. Hatice ALTUNKAYA
Assoc. Prof. Dr. M. Eyyüp SALLABAŞ
Assoc. Prof. Dr. Neslihan KARAKUŞ
Assoc. Prof. Dr. Nurşat BİÇER
Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan SEVİM
Assoc. Prof. Dr. Şener Şükrü YİĞİTLER
Assoc. Prof. Dr. Tahir ZORKUL
Assoc. Prof. Dr. Vafa SAVAŞKAN
Assoc. Prof. Dr. Yusuf SÖYLEMEZ
Assoc. Prof. Dr. Yusuf UYAR
Assist. Prof. Dr. Bahar DOĞAN
Assist. Prof. Dr. Bekir GÖKÇE
Assist. Prof. Dr. Bircan EYÜP
Assist. Prof. Dr. Burcu ÇILDIR
Assist. Prof. Dr. Burcu ÖZTÜRK
Assist. Prof. Dr. Mehmet ÖZDEMİR
Assist. Prof. Dr. Melike ULUÇAY
Assist. Prof. Dr. Meral KAYA
Assist. Prof. Dr. Mustafa Said KIYMAZ
Assist. Prof. Dr. Tacettin ŞİMŞEK
Assist. Prof. Dr. Yusuf SÖYLEMEZ

HAKEM KURULU/REVIEW BOARD

Dr. Ayşe Özgül İNCE SAMUR

Dr. Berker KURT

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

Dr. Derya YILDIZ

Dr. Efecan KARAGÖL

Dr. Elif Emine BALTA

Dr. Erol AKSOY

Dr. Fulya EZMECİ

Dr. Hüseyin ÖZTÜRK

Dr. Kevser TOZDUMAN YARALI

Dr. Metin AKYÜZ

Dr. Nuray KÜÇÜKLER KUŞCU

Dr. Talat AYTAN

çeded

Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi

İçindekiler

Araştırma Makaleleri

Ortaokul çocuk kitaplarının içerik özelliklerine ilişkin Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleri: Dil ve anlatım, söz varlığı

Fatih TANRIKULU 121-137

Özge Altınok Lokmanhekim'in resimli çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi

Burcu ÖZTÜRK, Setenay Buket ÖZTÜRK 138-159

Çocuk kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı üzerine bir inceleme: Keloğlan masalları

Aslı UYSAL 160-181

"Ay'a Tırmanan Çocuk" kitabında yer alan büyülü gerçekçi öğeler

Naciye KARA, Derya YILDIZ 182-201

Tüketim toplumunun çocuk tiyatrosuna yansımaları üzerine eleştirel bir bakış: Benim Güzel Pabuçlarım örneği

Ali KIRCI 202-219

Alev Saçlı Çocuk adlı yapıtın fantastik unsurlar açısından incelenmesi

Yasemin BAKI 220-240

Kitap Tanıtımı

Tomás and The Library Lady

Elif İBŞİROĞLU BAYRAM 241-243

Rapor

Disiplinler arası bir alan olarak yükseköğretimde çocuk edebiyatı programının gerekliliği üzerine

Melike GÜNYÜZ 244-260

Contents

Research Articles

- Turkish teacher candidates' opinions on the content of secondary school children's books: Language and expression, vocabulary
Fatih TANRIKULU 121-137
- An examination of Özge Altınok Lokmanhekim's children's picture books in terms of basic principles of children's literature
Burcu ÖZTÜRK, Setenay Buket ÖZTÜRK 138-159
- An analysis on stereotyped vocabulary of children's books: Keloğlan tales
Aslı UYSAL 160-181
- Magical realistic elements in the book "The Boy Climbing the Moon"
Naciye KARA, Derya YILDIZ 182-201
- A critical perspective on the reflection of the consumption society on children's theater: The case of My Beautiful Shoes
Ali KIRCI 202-219
- Analysis of the literary work titled 'The Flame-Haired Child' in terms of fantastic elements
Yasemin BAKI 220-240

Book Introduction

- Tomás and The Library Lady
Elif İBŞİROĞLU BAYRAM 241-243

Report

- Necessity of children's literature programme in higher education as an interdisciplinary field
Melike GÜNYÜZ 244-260

ÇOCUK EDEBİYAT VE DİL EĞİTİMİ DERGİSİ

Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi (ÇEDED), çocuk edebiyatı, edebiyat eğitimi ve dil eğitimi alanlarında özgün bilimsel makaleler ve kitap tanıtımları/ eleştirileri yayımlayan uluslararası hakemli bir dergidir. 2018 yılı Mayıs ayında yayın hayatına başlayan derginin yayın dili İngilizce ve Türkçedir. Dergi, yılda iki kez Haziran ve Aralık aylarında yayımlanmaktadır. Ancak, yayın sürecinde sayı temelli değil makale temelli bir yayın politikası izlenmektedir. Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi'nde yayımlanan tüm çalışmaların dil bilgisi ve hukuki açıdan tüm sorumluluğu yazarlarına, yayın hakları ise Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi yönetimine aittir. Yayıncının yazılı izni olmaksızın çalışmalar kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde basılamaz ve çoğaltılamaz.

Asos Index, Index Copernicus, ResearchBib, ESJI, Root Indexing, Google Scholar, Scientific Indexing Services, EuroPub, Journals Directory, Semantic Scholar, Microsoft Academic Search, Türk Eğitim İndeksi, I2OR, Infobase Index tarafından dizinlenmektedir.

e-ISSN: 2667-5528

JOURNAL OF CHILD, LITERATURE AND LANGUAGE EDUCATION

Journal of Child, Literature and Language Education (ÇEDED) is an international peer-reviewed journal that publishes original scientific articles and book reviews/criticisms in the fields of children's literature, literature education and language education. The publication languages of the journal, which started its publication life in May 2018, are English and Turkish. The journal is published twice a year, in June and December. However, an article-based publication policy is followed during the publication process. All the responsibility for grammar and legal aspects of all studies published in the Journal of Child, Literature and Language Education belong to the authors, and the publishing rights belong to the management of the Journal of Child, Literature and Language Education. The works may not be published or reproduced in any way, in whole or in part, without the written permission of the publisher.

Indexed by Asos Index, Index Copernicus, ResearchBib, ESJI, Root Indexing, Google Scholar, Scientific Indexing Services, EuroPub, Journals Directory, Semantic Scholar, Microsoft Academic Search, Türk Eğitim İndeksi, I2OR, Infobase Index.

e-ISSN: 2667-5528

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Necessity of Children's Literature Programme in Higher Education as an Interdisciplinary Field

Melike GÜNYÜZ*

Abstract. Today, it is observed that children's literature is on the agenda more than in the past by educators, parents, politicians, publishers and many producers in the culture industry in our country. The increase in copyright and translation works that are newly published every year is an indicator of this.** During the pandemic period, children's literature education programs for provincial national education directorates, especially for teachers, and by publishers and private education institutions, have been opened online and have become widespread throughout the country. In these programs, topics such as the introduction of the field, text analysis, how to use texts as course material, and writing skills are covered. However, it is possible to interpret groping studies as there is a gap in the field of children's literature in higher education programs. In this report, the inadequacy of the content of children's literature courses in both education faculties and other social sciences programs for children's literature studies and practices as an interdisciplinary field is revealed.

Keywords: Higher education, children's literature, reading culture, education, interdisciplinary programmes.

---

* Ibn Haldun University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Comperative Literature, Istanbul, Turkey; melike.gunyuz@ihu.edu.tr

** The number of children's and first youth literature books, the first edition of which has been published in Turkey in the last ten years, can be presented as an example of the development of this field. As a matter of fact, 4165 of the 34 865 books that were first published in 2010 are children's and first youth literature books. In 2015, 5414 out of 53 604 books and 10 429 out of 78 500 books in 2020 were published as children's and first youth books (National ISBN Agency).

Disiplinler Arası Bir Alan Olarak Yüksek Öğretimde Çocuk Edebiyatı Programının Gerekliği Üzerine

Melike GÜNYÜZ*

Öz. Bugün ülkemizde çocuk edebiyatının eğitimciler, ebeveynler, politikacılar, yayıncılar ve kültür endüstrisinin içinde yer alan birçok üretici tarafından geçmişe göre daha fazla gündeme geldiği gözlemlenmektedir. Her yıl yeni yayınlanan telif ve çeviri eserlerdeki artış da bunun bir göstergesidir.**Pandemi döneminde il milli eğitim müdürlüklerinin özelde öğretmenlere yönelik olarak, yayıncıların ve özel eğitim kurumlarınınsa kamuya yönelik çocuk edebiyatı eğitim programları online olarak açılmış, ülke genelinde yaygınlaşmış durumdadır. Bu programlarda öncelikli olarak alanın tanıtımı, metin çözümlemeleri, metinlerin ders materyali olarak nasıl kullanılabilceği, yazma becerileri gibi konulara yer verilmektedir. Ancak el yordamıyla yapılan çalışmaları, yükseköğretim programlarında çocuk edebiyatı alanında bir boşluk olduğu şeklide yorumlamak mümkündür. Bu raporda hem eğitim fakülteleri hem de diğer sosyal bilimler programlarındaki çocuk edebiyatı dersleri içeriklerinin, disiplinler arası bir alan olarak çocuk edebiyatı incelemeleri ve uygulamaları için yetersizliği ve alanla ilgili disiplinler arası bir yüksek lisans ve doktora programı açılması gerekliliği ortaya konmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretim, çocuk edebiyatı, okuma kültürü, eğitim, disiplinler arası programlar, çocuk edebiyatı öğretimi.

---

* İbni Haldun Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, İstanbul, Türkiye; melike.gunyuz@ihu.edu.tr

** Türkiye’de son on yılda ilk baskısı gerçekleşen çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kitaplarının sayısı bu alanın gelişimine bir örnek olarak sunulabilir. Nitekim 2010 yılında ilk baskısı gerçekleşen toplam 34 865 kitabın 4165’i çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kitaplarıdır. 2015 yılında 53 604 kitabın 5414’ü, 2020 yılında ise 78 500 kitabın 10 429’u çocuk ve ilk gençlik kitabı olarak yayınlanmıştır (Ulusal ISBN Ajansı).

1. Giriş

Dünyada ve ülkemizde çocuk edebiyatı metinlerinin eğitim aracı olup olmama durumu uzun süre tartışılmıştır. Modern dünyanın genel teamülü, çocuk edebiyatının hem eğitici işlevini hem de estetik ve kültürel işlevini vurgulayan bir bakış açısıyla metinleri kritik etme yoluyla eleştirel kültüre katkı sağlamaktır. Edebî ve estetik değere sahip çocuk ve ilk gençlik kitaplarının çocukların nitelikli okur olmaları ve küresel bir toplumda öğrenme becerilerinin gelişmesi bakımından önemi fark edilmiştir. Minguez'in "çocuk edebiyatı inkâr edilemez bir eğitim bileşeni içeriyor olsa da bunun mutlaka ahlakî veya didaktik olması gerekmez" (2014, 27) ifadesi, metnin görünen açık mesaj içermesi değil o metnin yetişkinler tarafından nasıl kullanılabileceğinin önemine vurgu yapmaktadır. Nitekim Gangi'nin (2004) yaptığı çalışma güzel sanatlarla edebiyatın bütünleşmesinin, öğretmenler için olduğu kadar çocuklar için de aktif katılım ve derinlemesine anlayışı desteklediğini, kozmopolit bir toplulukta çocuk edebiyatı metinlerinin araçsallaşarak ötekini anlama ve empati kurma bağlamında sağaltıcı bir işlev gördüğünü örnekleriyle sunar. Sanat temelli deneysel yaklaşımların geleceğin öğretmenlerinin yeteneklerini geliştireceğini ve ilkokul çağlarındaki öğrencileriyle paylaşabilecekleri stratejileri belirtir. Yine aynı çalışmasında Gangi (2004) bir çocuk kitabıyla öğrencilerin ders kitaplarından edineceği bilgiyi okumak için harcayacakları zamandan çok daha az sürede istenilen sonucu ulaşılabileceklerini vurgulayarak öğretmenlerin çocuk edebiyatı metinlerini sanatsal bir bakış açısıyla derslerinde nasıl kullanabileceklerini örneklerle açıklar.

Tüm bu bilgiler ışığında bu raporda yükseköğretimde ayrı bir disiplin olarak çocuk edebiyatı programının gerekliliği mevcut lisans ders içerikleri incelenerek ortaya konmaya çalışılacak ve Türkiye'de bir ilk olarak açılması istenen programın disiplinler arası bir eğitim modeli olarak kurgulanmasının altı çizilecektir. Bu doğrultuda çocuk edebiyatı derslerinin Türk Dili ve Edebiyatı, Çeviri Bilim, Karşılaştırmalı Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinde seçmeli ders ya da bir alt birim gibi konuşlanmış olmaları eleştirilirken, yurtdışındaki programların amaçlarıyla kıyaslanarak alana dair vizyonun genişletilmesi amaçlanmaktadır.

2. Yükseköğretimde Çocuk Edebiyatı

Üniversitelerimizin gerek eğitim gerekse edebiyat fakültelerindeki değişik alanlarında lisans düzeyinde yer alan çocuk edebiyatı programlarının ders içerikleri incelendiğinde eğitim bilimlerinin paradigmalarından hareketle, metinlerin çocuklar için önemi ve onlara kazandıracakları üzerinden üniversite öğrencilerinde farkındalık oluşturmayı hedefleyen bir içeriğe sahip olduğu gözlenmektedir. 2014 yılında *Türk Dili Dergisi*'nin "Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı"nda çeşitli üniversitelerde çocuk edebiyatı dersleri veren hocalarla yapılan bir soruşturmada ders içerikleri mercek altına alınmıştır (276-322). Soruşturmada görüşlerini belirten akademisyenler genel bir problem olarak bu dersin uzmanlarca verilmemesine, çocuk edebiyatının bir bilim dalı ve ana bilim dalı olarak kabul edilmemesine, çocuk edebiyatı ders içeriklerinin güncel olmamasına dikkat çekmiş, bu doğrultuda öğretmen adaylarının çocuk

edebiyatı dersi alması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Özellikle Zeki Gürel'in değinisi ülkemizde çocuk edebiyatı dersinin tarihçesini yansıtmaya bakımından önemlidir (281-286). Soruşturma dosyasında dikkat çeken bir başka husus görüş bildirenlerin bu dersin önemini çocukların bilişsel ve kültürel kazanımlar elde etmesine yönelik katkıları üzerinden dile getirmiş olmalarıdır.

Bu konuda yapılmış en kapsamlı çalışma Özlem Kanat Soysal'ın (2018) "Eğitim Fakültelerinde Çocuk Edebiyatı Öğretimin Değerlendirilmesi (Bir Ders Tasarım Örneği)" adlı doktora tezidir. Araştırmasında 14 eğitim fakültesinden Okul Öncesi, Sınıf ve Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler ve dersi veren öğretim elemanlarının oluşturduğu çalışma gruplarıyla derslerin içeriklerini ve kaynaklarını incelemiştir. Soysal, bu çalışmasının bir kısmında eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı derslerinin tarihsel sürecini incelemiş, derslerin güncel durumunu Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması'nda (Academic Ranking Of World Universities ARWU) yer alan bazı üniversitelerdeki Çocuk Edebiyatı dersinin genel görünümüyle karşılaştırarak Türk üniversitelerindeki ders içerikleri ile ARWU İlk 500 üniversitelerindeki ders içeriklerinin farklılığına dikkat çekmiştir (7).

Cumhuriyetin ilanından bu yana Türkçe öğretmeni yetiştiren eğitim kurumlarında, çocuk edebiyatı dersi yalnızca eğitim fakülteleri bünyesinde 1998 yılından sonra tek dönemlik, 2007 yılına kadar 3 kredilik, 2007 yılı itibarıyla 2 kredilik bir ders olarak okutulmuştur. Çocuk edebiyatı dersini veren öğretim elemanlarının büyük bir kısmının, bu dersi lisans düzeyinde (bir dönemde ve haftalık 2 saatlik ders) bir ders olarak aldığı, alanla ilgili daha çok bildiri düzeyinde yayın yaptıkları görülmektedir (Uğurelli, 2017; Gürel, 2014). Ülkemizde yükseköğretim düzeyinde üniversitelerin hiçbirinde **Çocuk Edebiyatı Kürsüsü** olmadığı göz önünde bulundurulursa öğretim elemanlarının ancak bireysel çabalarla bu alanda uzman olabileceklerini söylemek mümkündür.

Oysaki eğitim fakültesi programlarındaki seçmeli veya zorunlu çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatı dersleri ile edebiyat fakülteleri, çeviri bilim, insan ve toplum bilimleri fakültelerinin çeşitli programlarında yer alan seçmeli çocuk edebiyatı derslerinin içeriklerinin buldukları programlara bağlı olarak yaratıcı, disiplinler arası ve özgün içeriklere sahip olması beklenir. Zira eğitim fakültelerinde dersin genel amacı öncelikle alanı tanı/tmak, sonrasında dersin içeriğine bağlı olarak nitelikli metinlerin nasıl seçileceğini ve ders içi etkinliklerde bu eserlerden nasıl yararlanılabileceğinin yöntemlerini öğretmen adaylarına göstermektir. Dolayısıyla nitelikli bir metinle niteliksiz bir metnin çocuk gelişimine etkileri çerçevesinde sözlü ya da matbu bütün edebiyat metinleri bir eğitim malzemesi olarak değerlendirilmektedir. Parmak oyunlarından hikâye anlatma tekniklerine, hikâye kartları hazırlamadan dijital mecralarda yer alan çizgi film gibi farklı kaynaklara nasıl ulaşılabileceği ve bunlardan nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu'nun hazırladığı Türkçe öğretmenliği programının çocuk edebiyatı dersi açıklaması şu şekildedir:

Dünya'da ve Türkiye'de çocuk edebiyatı tarihi, çocuk edebiyatı ve okuma alışkanlığı/kültürü; çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması

gereken nitelikler (tasarım, içerik ve eğitsel); yazınsal çocuk edebiyatı türleri (şiiir, öykü, roman vb.), bilgilendirici - öğretici çocuk edebiyatı türleri; çocuk klasikleri; çocuklara seslenen diğer yazınsal türler (destan, masal, efsane) ve dilsel gereçlerin (sayısmaca, tekerleme, bilmece vb.) çocukların gelişimlerine katkıları; çocuk edebiyatı ürünlerinin yaş gruplarına göre seviyeledirilmesi; görsel medya ve çocuk (çocuklar için çizgi film/çizgi sinema/animasyon); çocuk edebiyatı ürünleri üzerine incelemeler. (2019)¹

Program incelendiğinde sadece Türkçe öğretmenliği lisans programının 3. döneminde 2 kredili çocuk edebiyatı dersinin yer aldığı görülmektedir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği programlarındaysa alan seçmeli dersi olarak gençlik edebiyatı dersi yer almaktadır. Oysaki doktora tezinde 14 ayrı eğitim fakültesi dersinin Bologna sistemine yüklenen ders planlarını inceleyen Özlem Kanat Soysal, “Çocuk Edebiyatı dersinin amaçlarının çoğunlukla çocuk edebiyatının temel değişkenlerini öğretmen adaylarına kavratcak/tanıtacak biçimde yapılandırıldığı” tespit etmiştir (2018, 64). Bu planlarda **okuma kültürü** de önemli bir kavram olarak ders planlarında yer almaktadır.

2.1. Türk Dili Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümleri Bünyesinde Açılan Çocuk Edebiyatı Derslerinin İzlenceleri

Çocuk edebiyatı kavramının üniversitelerde bu dersi alan öğrencilerin zihninde nasıl şekillenmesi gerektiği, dersin içeriği oluşturulurken dikkate alınması gereken bir durumdur. Zira dersin amacı, kazanımları ve süreçleri her ne kadar ders izlencelerinde yer alıyorsa da öğrencilerin konuya dair ön algıları dersin sürecini de etkilemektedir (Hasırcı, 2017). Bu yüzden Türk dili ve edebiyatı bölümleri bünyesinde açılan çocuk edebiyatı derslerinin çocuk gelişimi bölümlerine göre daha özgün ve yaratıcı bir içerik sunması gerekmektedir. **Bir edebî ürün olarak öykü, masal, şiiir, tekerleme, roman vb. metinlerin dili, anlatım özellikleri, kurgusu, metinlerarasılık, yeniden yazım, adaptasyon, zemin metin gibi unsurlar odağında birbirinden farklı felsefi ve edebî kuram ışığında incelenebilir, farklı okuma ve yazma pratiklerine açılabilir.** Var olan bölümlerin programlarına göz atıldığında çocuk edebiyatı metinlerinin ve içeriklerinin genellikle **çocuk gelişimine olan faydası** bakımından değerlendirmeye alındıkları, metnin **bir edebî ürün olarak değerlendirilmediği** gözlenmektedir. Nitekim İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bünyesinde **seçmeli ve 2 kredili** çocuk edebiyatı olarak açılan dersin amacı, içeriği ve öğrenme çıktıları şu şekilde tanımlanmıştır:

Dersin Amacı: II. Meşrutiyetten günümüze çocuk edebiyatı sahasında yapılan teorik araştırmaları, şiiir, hikâye, roman, tiyatro gibi edebî

¹ Programın tamamı için bkzn: “Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları Türkçe Öğretmenliği”, <https://www.yok.gov.tr/>

türleri incelemek suretiyle bütün bu malzemenin çocukların zihnî gelişiminde oynadığı rolü tespit etmek ve kavratmak. *İçerik:* Çocuk kavramı, Çocuk edebiyatının amacı ve önemi. Çocuk edebiyatının tarihçesi. Çocuk edebiyatı türlerinden masal, şiir, hikâye, roman ve tiyatro. Bu türlerdeki dil ve üslup. Türkiye’de yayımlanan çocuk gazete ve dergileri. Çocuk edebiyatı yazarları, örnek metin incelemeleri. *Öğrenme Çıktıları:* Bu derste öğrencinin “çocuk” ve “çocuk edebiyatı” kavramları, çocuk edebiyatının tarihçe ve gelişimi, bu edebiyatın genel edebiyat bilimi veya sahasındaki yeri gibi kavram ve problemleri anlaması ve kavraması sağlanmaktadır. (2019)²

Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyatı Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, **2 kredilik** çocuk edebiyatı dersi içeriğiye şu şekilde tanımlanmıştır:

Dersin Amacı: Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi. Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özelliklerin (tasarım, içerik ve eğitsel) örneklerle incelenmesi. Niteliksiz çocuk kitaplarının örneklerle gösterilmesi ve bunların çocukların gelişim özellikleri üzerindeki olumsuz etkilerinin tartışılması. Öğretmen adaylarının, okuduğu-incelediği kitapların yaş gruplarına göre çocuklara uygunluğunun ve bunların çocukların hangi gelişimlerine katkı sağlayacağını belirlenmesine yönelik çalışmalar. Çocuklara seslenen çeşitli yazınsal türlerin (destan, masal, şiir, öykü, roman, v.b.) ve dilsel gereçlerin (sayışmaca, tekerleme, bilmece v.b.) çocukların gelişimlerine olan katkılarının belirlenmesi. Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi. Çocukluk evresinde, nitelikli çocuk kitaplarıyla tanışmanın önemi ve okuma kültürü edinmiş düşünen, duyarlı bireylerin yetiştirilmesinde çocuk edebiyatı yapıtlarının işlevi. Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özelliklerin (tasarım, içerik ve eğitsel) örneklerle incelenmesi. Niteliksiz çocuk kitaplarının örneklerle gösterilmesi ve bunların çocukların gelişim özellikleri üzerindeki olumsuz etkilerinin tartışılması. Öğretmen adaylarının, okuduğu-incelediği kitapların yaş gruplarına göre çocuklara uygunluğunun ve bunların çocukların hangi gelişimlerine katkı sağlayacağını belirlenmesine yönelik çalışmalar. Çocuklara seslenen çeşitli yazınsal türlerin (destan, masal, şiir, öykü, roman, v.b.) ve dilsel gereçlerin (sayışmaca, tekerleme, bilmece v.b.) çocukların gelişimlerine olan katkılarının belirlenmesi. (2019)³

---

² Bknz. “İzlenç formları”, www.istanbul.edu.tr.

³ Bknz. Marmara Üniversitesi, SEAE 152 kodlu ders izlencesi. www.marmara.edu.tr.

Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü **2 saatlik** seçmeli Çocuk Edebiyatı dersinin amacı da “Kuramsal olarak çocuk edebiyatı kavramını öğretmek; Türk edebiyatından seçilmiş örnekleri incelemek” olarak tanımlanmıştır. Dersin içeriği de çocuk edebiyatı kavramı, çocuk edebiyatının tarihçesi, kaynakları, gelişimi, çocuğa yönelik yayınların özellikleri ve seçilmiş metinlerin incelenmesi şeklinde belirlenmiştir (2021).⁴

Seçmeli Çocuk Edebiyatı dersi ayrıca Karşılaştırmalı Edebiyat programlarında da yer almaktadır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü’nde **haftada 2 saat olarak yer alan** dersin alana yönelik katkısı “Çocuk ve Gençlik kitaplarını bilimsel ölçütler ışığında değerlendirmeyi öğrenmek. Çocuk ve gençlik kitapları üzerine tanıtım ve eleştiri yazıları yazabilmek. Yayınevlerinde ve basın yayın kuruluşlarında çalışması için gereken bilgi ve birikime sahip olmak” şeklinde, öğretim çıktısı ise “Batı’da çocuk ve gençlik edebiyatının gelişim sürecini öğrenir. Batı’da çocuk ve gençlik edebiyatı alanında yapıt veren yazarları ve yapıtlarını tanır. Türkiye’den ve dünyadan yazarların bu alandaki yapıtlarını karşılaştırmayı; sözlü ve yazılı sunum yapmayı öğrenir,” şeklinde tanımlanmıştır (2021).⁵

İbn Haldun Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat bölümündeki **3 saatlik** dersin amacı ve kazanımlarıysa şu şekilde ifade edilmiştir:

Bu dersle öğrencilerin, çocuk edebiyatın ne olduğunu öğrenmeleri; türlerinin neler olduğunu bilmeleri; yaş grupların göre seviyelendirmenin nasıl yapıldığını anlamaları; resimlemenin ve grafik tasarımının çocuk kitaplarındaki önemini fark etmeleri; kültürel farklılığın, kültürel çeşitliliğin, toplumsal bakış açısının ve yazarın ideolojisini metinlere nasıl yansıttığını tespit edebilmeleri; çocuk ve gençlik kitaplarının farklı teorilerle eleştirilebileceğini öğrenmeleri; dil gelişimi, estetik anlayış ve kurgu arasında ilişkiyi keşfetmeleri amaçlanmaktadır. (2021)⁶

Tüm bu ders içerikleri ışığında yükseköğretimde umut verici gelişmelerin yaşandığı söylenebilir. Nitekim Eskişehir Osmangazi Üniversitesindeki dersin dikkati çeken en önemli özelliği medya ve yayıncılık sektörüne yönelik bir kazanıma vurgu yapmasıdır. İbni Haldun üniversitesi bünyesinde açılan dersin içeriğindeyse **çocuk edebiyatı metinlerinin farklı kuramsal bakış açılarıyla** değerlendirilebilecek **kültürel bir malzeme** olarak ele alınması, çocuk edebiyatının disiplinleşme sürecinde önemli bir basamaktır. Ancak alanı disiplinler arası bakış açısıyla incelemek ve uluslararası standartlarda yetişecek eleştirmen, editör, yazar ve akademisyenler için ayrı bir bölüm ve **Türkiye’de bir ilk olarak** yüksek lisans programı açılması gerekmektedir.

⁴ Bknz. Hacettepe Üniversitesi, Ders kataloğu/Akts Bilgi Paketi. www.akts.hacettepe.edu.tr.

⁵ Bknz. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü Ders Bilgi Formu, www.ke.ogu.edu.tr.

⁶ Bknz. İbni Haldun Üniversitesi, Ders İçerikleri. www.lit.ihu.edu.tr.

2.2. Yurtdışı Yükseköğretim Ders Programlarının Dökümü

Dünya üniversitelerinin lisans sonrası çocuk edebiyatı programlarına baktığımızdaysa alanın tam olarak disiplinler arası bir görünüm arz ettiğini söylemek mümkündür. Örneğin Goldsmiths Üniversitesi Çocuk Edebiyatı MA Programı (*postgraduate*) Educational Studies ile English and Creative Writing bölümü bünyesindedir ve programın amacı şu şekilde açıklanmaktadır:

Çocuk edebiyatının akademik çalışması son 30 yılda gelişmiştir ve artık çok disiplinli bir araştırma alanı olarak kabul edilmektedir. MA Çocuk Edebiyatı, okuyucu, yazar, metin ve bağlam arasındaki ilişkiyi keşfetmenizi ve bu etkileşimlerin temelinin oluşturduğu eleştirel bakış açıları düşünmenizi sağlayacaktır.⁷

Cambridge Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından finanse edilen Cambridge Üniversitesi Çocuk Edebiyatı Araştırma Merkezi'nin yaklaşımıysa "çocuk edebiyatı ve kültürü araştırmaları çok yönlüdür ve çocuk edebiyatının ne olduğunu ve çocukların ve gençlerin entelektüel, duygusal ve sosyal gelişimindeki rolünü keşfederek çocukların ve gençlerin hayatlarının her yönüne değin[mek]" gerekir şeklindedir.⁸

Glasgow Üniversitesi Çocuk Edebiyatı programının amacı "çocuklar, metinler ve medya arasındaki etkileşimi disiplinler arası bir yaklaşımla incelemek" olarak belirtilirken⁹, Texas A&M Üniversitesi Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı ve Kültürü programının kazanımı, çocuk ve ergen edebiyatını analiz etmek için sağlam bir temel sağlamak ve ilk, orta ve lise sonrası ortamlarda çocuk ve ergen edebiyatının kültürel, ideolojik ve tarihsel doğasını öğrencilerin anlamalarını ve öğretme kapasitelerini geliştirmek olarak belirlenmiştir.¹⁰

Roehampton Üniversitesi Çocuk Edebiyatı yüksek lisans programı ise hem yaratıcı yazarlık konusunda öğrencileri geliştirmekte hem de çocuk ve gençlere yönelik metinlerin çocukluk hakkındaki fikirleri nasıl aktardığını ve onlara meydan okuduğunu öğretmeyi amaçlamakta, aynı zamanda da çocuk edebiyatında felsefe, popüler kurgu, ergenlik ve genç yetişkin kurgu, erken dönem çocuk kitapları, gençler için yazarlık gibi alanlarda uluslararası üne sahip isimlerle çalışmayı vadetmektedir.¹¹

Köklü ve prestijli üniversitelerden British Columbia Üniversitesi şubesinde de çocuk edebiyatı ayrı bir program şeklindedir. MACL programının amacını ve kazanımlarını belirtirken şu ifadeleri kullanır:

---

⁷ Bknz. Goldsmith University, MA children's literature. www.gold.ca.uk/

⁸ Bknz. CAM, Children's literature. www.educ.cam.ac.uk.

⁹ Bknz. Glasgow University, Postgraduate, Children's literature and media culture. www.gla.ac.uk.

¹⁰ Bknz. Texas University M&A, Humanities social sciences arts, literature languages, emphasis of children's literature. <https://inside.tamuc.edu/academics/colleges/>

¹¹ Bknz. Roehampton University, Postgraduate, Children's literature distance learning. www.roehampton.ac.uk.

MACL programı, çok disiplinli bir yaklaşım kullanarak çocuk ve genç yetişkin edebiyatı ve medya çalışmalarında lisansüstü öğrencilere özel eğitim sağlar. Bu çok disiplinli yaklaşım, öğrencileri birçok edebi eleştiri, eğitim teorisi ve profesyonel ve yaratıcı uygulama okuluyla karşılaştırır. Öğrencilere, çeşitli dil ve kültürlerde çocuk edebiyatının geniş edebi kanonu ve çeşitli eleştirel bakış açıları ve profesyonel uygulamalar hakkında bilgi verir. Çeşitli disiplinler, bölümler ve fakülteler arasında geniş bir eğitim yelpazesi, çocuk ve genç yetişkin edebiyatı ve medyası üzerine disiplinli, akademik çalışma olanakları sağlar.¹²

Boston Simmons University School of Business'taki Çocuk Edebiyatı Master Programı şu şekilde tanımlanmaktadır:

Yüksek Lisans programımız, günümüzün çocukları ve genç yetişkinleri için edebiyatı şekillendiren çoklu sosyal, kültürel ve profesyonel bakış açılarını araştırıyor. Çalışmalar kitap yayıncılığı, folklor, sözlü anlatım, şiir, kurgusal olmayan, çocuklar ve genç yetişkinler için kurgu yazma gibi konuları ve çocuk edebiyatının çocukluk yapılarını inşa ettiği ve bunlara tepki verdiği çeşitli yöntemleri ele alır.¹³

Japonya Shirayuri Üniversitesinin Çocuk Edebiyatı lisansüstü programının içeriği şu şekilde tanımlanmaktadır: "Programın amacı çocuk edebiyatına özgün eleştirel ve bilimsel yaklaşımlar oluşturmaktır. Çocuk edebiyatı alanında yapılan son araştırmaların giderek disiplinler arası bir arayış haline geldiğini kabul eden bölüm, Japonya'dan ve dünyanın dört bir yanından eserleri analiz etmeye, hem bibliyografik hem de tarihsel araştırmalar yapmaya ve çocuk edebiyatına özgü eleştirel ve bilimsel yaklaşımlar oluşturmaya odaklanmaktadır."¹⁴

Görüldüğü üzere yurtdışı lisansüstü çocuk ve gençlik edebiyatı eğitim programlarının ortak özelliği disiplinler arası bakış açısıyla planlanmış, eleştirel okuma ve yazmayı geliştiren, sektörle akademiye buluşturan yapılar şeklinde kurgulanmalarıdır. Tam da bu nedenle Türkiye'deki yükseköğretim çocuk edebiyatı programı inşa edilirken disiplinler arası bakış açısı göz ardı edilmemeli, bu bölümün ivedikle açılması ve faaliyetleri de uluslararası alanda adından söz ettirecek şekilde düzenlenmelidir.

---

¹² Bknz. The University of British Columbia, Master of arts in children's literature www.ubc.ca.

¹³ Bknz. Boston Simmons University School of Business, Graduate and certificate programs, children's literature, www.simmons.edu/graduate/academic-programs/

¹⁴ Bknz. Shirayuri University, Graduate School of Liberal Arts. www.shirayuri.ac.jp/en/academics.

3. Çocuk Edebiyatı Metinlerini Disiplinlerarası Bakış Açısıyla İncelemenin Gerekliliği

Bir çocuk edebiyatı metni toplumun değer yargılarını, eğitim paradigmalarının dayandığı temel ideolojileri, geleneksel aile ilişkilerini, çocukluk algısını, toplumun tabiatla kurduğu ilişkiyi, toplumun eşyayla kurduğu ilişkiyi, büyük toplumsal hareketleri ve bu hareketlerin sebeplerini, toplumun ve bireylerin dünya tasavvurunu, kadın erkek ilişkilerini, toplumun ve bireylerin tüketim alışkanlıklarını, kadının ve kız çocuklarının algılanış biçimlerini ve daha sayamadığımız birçok konuyu içinde barındırır. İktisadi, sosyolojik, psikolojik değerlendirmeler yapmaya son derece elverişli çocuk edebiyatı metinlerini inceleyebilmek için disiplinler arası bir yaklaşım zemini oluşturmak zorunlu gözükmektedir. Bilhassa “karakterinin okur üzerindeki etkisini ölçmek”, “belli alanlarda psikolojik desteğe ihtiyaç duyan küçük okurların metinlerin karakterleri ile empati kurarak kendilerini iyi hissetmelerini sağlamak için bibliyoterapik okuma yapmak” (Bulut, 2010), “metnin dönem psikolojisini nasıl yansıttığı tespit etmek” ya da “metin üzerinden yazarın psikolojisini ortaya çıkarmak” (Altunbay, 2018) için edebiyatın ve psikolojinin değerlendirme kriterlerini birlikte ele almak mecburiyeti vardır.

Günümüzde resimli çocuk kitaplarının metin ve mecra diyebileceğimiz birbirinden çok farklı gözüken iki iletişim kanalını bir araya getirerek çoklu okuma pratiklerine imkân sağladığı yadsınamaz. Mecra olarak çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların nitelikli biçimde estetik değerinin ortaya konabilmesi için de sanatsal bir bakış açısı gerekmektedir. Yazı ve resmin kâğıt üzerindeki bütünlüğünün yeni bir ürün doğurduğu bu alanda, tasarım gibi başlı başına özerk bir disiplinin ihmal edilmesi söz konusu olamaz. Zira, bir resmi değerlendirmek başka, o resmin kâğıt üzerindeki yazılı ya da yazısız ürüne dönmüş hâlini değerlendirmek başka saikler gerektirir. Okur zihninin bir kitabın üzerindeki yazıları, resimleri ve boşlukları nasıl algıladığını bilmek; boşlukların, yazı büyüklüklerinin, resimle yazının iç içe geçmesinin o kitabın değerine ve anlatının alımlanışına ne kattığından haberdar olmak tasarım bilgisiyle anlatı bilimin birlikte hareket etmesiyle ancak mümkün olabilir. Nitekim resim okuma eğitiminin nasıl verileceği, çocukların sanat zevkinin gelişimine katkısını göz önüne alarak resimli çocuk kitaplarının nasıl kritik edileceği sanata ve estetiğe dair çalışma alanıdır. Bundan dolayı resimli kitapların estetik değerlendirmesi başka bir disiplinler arası iş birliğini gerektirmektedir (Lukens, Smith ve Coffel, 2018, 47-76). Ayrıca resimlerin sözcüklerin anlamını nasıl etkilediği, nasıl zenginleştirdiği ya da tamamen anlamı ters yüz ederek kelimelerin anlamının tersine bir hikâye anlattığı ya da kelimelerin anlattığı öyküden tamamen farklı bir hikâyeyi nasıl anlattığı (Nikolajeva ve Scott, 2006) ve bu anlatımın okur üzerindeki etkisinin ne olduğunu ifade edebilmek için de temel bir sanat eğitimine ihtiyaç vardır.

Bir çocuk kitabı yayınlandığında Türkçe edebiyat kanonuna yeni bir eser katılmaktadır. Çocuk okur metinle buluştuğu anda ana diline dair bir farkındalık kazanmakta kültürel anlamda zenginleşmektedir. Çeviri metin bağlamında bu zenginliğin sağlanabilmesi ve çeviri ürünlerin

bu bağlamda değerlendirilebilmesi için de edebiyatla çeviri bilimin ortak bir zeminde buluşturulması gerekmektedir. “Neden çeviri çocuk kitabı yayınlanır?”¹⁵, “Çeviri çocuk kitaplarında kültürel adaptasyonun sınırları nelerdir?”, “Bir çocuk metninin çevirisinde çevirmenin sorumluluğu nedir?”, “Çeviri çocuk kitaplarının çok kültürlülük algısına katkısı nasıl gerçekleşir?” ya da “Bir kültür aktarım aracı olarak çeviri çocuk kitaplarının çocuk üzerindeki etkisi nasıl ölçülebilir?” gibi sorular sadece eğitim bilimlerinin, edebiyat disiplininin ya da çeviri bölümlerinin değil aynı zamanda kültürlerarası çalışmaların da ilgi odağı hâline gelmelidir.¹⁶

Bugün İngiltere ve Amerika’da çeviri çocuk edebiyatı yok denecek kadar azdır. Beckett bu durumu küreselleşen dünyada İngiltere ve Kuzey Amerika’daki çocukların Avrupa tarafından üretilmiş çok önemli çocuk edebiyatı metinlerinin çok azı ile ve çok geç tarihlerde tanışmış olmasını bir paradoks olarak nitelendirir (Beckett ve Nikolojeva, 2006). Türkiye’nin çeviri çocuk edebiyatına bu denli açık bir toplum oluşu ve her yıl yeni yayınlanan çocuk kitaplarının yaklaşık üçte birinin çeviri kitap oluşu (Günyüz, 2018) oluşu ve neredeyse Tanzimat’tan bu yana mütemadiyen yayınlanmayan devam eden *Robinson Crusoe*, *Don Kişot*, *Alice Harikalar Diyarında* gibi eserlerin Türk çocuk edebiyatının gelişimine ne tür etkileri olduğu üzerine karşılaştırmalı edebiyat bilimi de nitelikli katkılar sunabilir. Üstelik çeviribilim ve karşılaştırmalı edebiyat bağlamında metinlere yaklaşmak da çok çeşitli ve kreatif sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır (Ning ve Domínguez, 2016).

Yine çeviri metin odağında çocukların bilişsel algısına etki edecek kavramların, çevrildiği dil toplumunun kültürel hafızasındaki kavramlarla birebir örtüşüp örtüşmediği üzerine dilbilimsel bir araştırma yapmak gerekmektedir. Bu hususta Batı dünyasında çocuk edebiyatı çeviri politikaları ve ideolojisi önemli çalışma alanlardan biridir. Hakeza çeviri çocuk edebiyatına teorik yaklaşımlar, resimli çocuk kitaplarının kültürel etkileri, çevirmen

¹⁵ Çeviri çocuk edebiyatı dolayısıyla toplum mühendisliği gerçekleştirebileceği bağlamında Nilüfer Alimen’in doktora tezine bakılabilir. Nilüfer Alimen bu çalışmasında Sabiha ve Zekeriya Sertel’in 1926-1928 yılları arasında yayınladıkları çeviri çocuk kitaplarını inceleyerek bu eserler doğrultusunda “muasır medeniyet” ve “Batılılaşma” bağlamında nasıl bir yönlendirme yapıldığını ortaya koymaya çalışmıştır. Bknz. Nilüfer Alimen (2015). *Bir Yönlendirme Aracı Olarak Çeviri: Serteller ve Çeviri Çocuk Edebiyatı*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

¹⁶ Konu ile ilgili olarak Fatih Destebaşı ve Hüseyin Karabuğa (2013), “Kültür Köprüsü: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Öğretim Materyali Olarak Kullanılması” başlıklı makalelerinde, çeviri çocuk kitapları bağlamında sınıf ortamında çok kültürlülük üzerine çocuk okurda nasıl bir algı geliştirilebileceği üzerine tekliflerini sunmaktadırlar. Konuyu önce kavramsal açıdan ele alan yazarlar, sonrasında İranlı yazar Houshang Moradi Kermani’nin *Mecid’in Maceraları* eseri odağında çok kültürlü edebiyat okuması yaptıktan sonra sınıf ortamında çocukların İran hakkındaki algılarının nasıl değiştiğini anlatmaktadırlar.

yaklaşımları gibi birçok farklı perspektifle konuya yaklaşmak mümkündür (Neydim, 2000; Lathey 2015).

Bugünkü dijital çağda çocuk edebiyatının etki alanı üzerine çalışırken yalnızca sözlü kültürün bir ürününden ya da resim ve metinden oluşan basılı bir eserden değil, bütün sözlü ya da basılı eserlerin, internet dünyasında takip edilmesi neredeyse imkânsız hâle gelen film, anime, şarkı, videolar aracılığıyla değişen, dönüşen, adapte edilen, yeniden üretilen varyasyonlarından söz etmekteyiz. Bu açıdan her bir yeniden üretim aslında kendi içinde bir dinamiği olan, değişen toplum algısına göre beklentilere cevap veren ve yeni etki alanları oluşturan yepyeni medyalardır ve metin-mecra ilişkisinde bir yandan edebiyatın, bir yandan iletişimin bir yandan da sosyal politikaların konusu olarak çalışılmayı beklemektedir (Lefebvre, 2014).

Öte yandan çocuk kitaplarının okuma kültürü bağlamındaki işlevi ve önemi de başlı başına ayrı bir çalışma alanıdır. Avrupa Birliği Hayat Boyu Öğrenme Programı çerçevesinde İngiltere, İspanya, İzlanda ve Türkiye’de 2009-2011 yılları arasında ilkökul çağındaki çocukların okuma eğilimleri ile öğretmenlerin çocuk edebiyatı metinlerini kullanma süreçleri üzerine yürütülen *Avrupa’da Çocuk Edebiyatı Eğitimi ve Öğretimi* çalışmasının sonuç raporundaki bazı cümleler dikkat çekicidir. Türkiye’de özellikle ilkökul öğretmenlerinin İngiltere, İspanya, İzlanda’daki öğretmenlere göre **çocuk edebiyatı alanında hem eğitim süreçlerinde hem de kariyerleri boyunca daha az eğitim aldıkları; edebiyat metinlerini çocukların okuma, yazma ve yorumlama becerilerinin gelişmesinde daha az kullandıkları tespit edilmiştir.** Ayrıca öğretmenlerin, çocukların okudukları kitaplarla çocukların kendi yaşam tecrübelerini ilişkilendirme konusunda irtibat kuramadıkları ortaya çıkmıştır. Bu da akademisyen olarak bizleri **çocukların nitelikli okur olma, okuma kültürü edinme, eleştirel okuma becerilerini kazanma dönemi olan ilkökul ve ortaokul sürecinde aslında ne kadar zaman kaybedildiği gerçeği ile karşı karşıya bırakmaktadır.**¹⁷ Oysa ki Duygu Ak Başoğul (2018), okuma kültürü üzerine yazdığı doktora tezinde Türkçe eğitiminde okuma kültürü edindirme sürecinin ve ilişkili dünya görüşünün belirlenmesi hedefiyle bir durum çalışması yapmış ve “Türkçe öğretmenlerinin Türkçe eğitimi ve çocuk yazınının kazanımlarının farkında” olduklarını ve öğretmenlerin yetiştirmek istedikleri insan tipine uygun çocuk kitapları seçtikleri sonucuna varmıştır (2018). Dolayısıyla öğretmenlerin yetkinliklerinin çocukların okuma kültürü edinimlerinde ne denli etkili olduğu bu çalışmada çıkan sonuçlardan birisidir.

---

¹⁷ Bknz. *Learning and teaching children’s literature in Europe final report*, (Eylül 2011),

<https://orca.cardiff.ac.uk>.

4. Sonuç

Dünyanın farklı coğrafyalarındaki çocuk edebiyatı araştırmacıları bugün “algılanabilir fenomenler ve bunların çocuk romanlarındaki temsilleri arasındaki karmaşık ilişki”, “fiziksel beden ile onun maddi olmayan kurgusal tasviri arasındaki ilişki”, “insan kimliği ile yalnızca kelimelerden oluşan kurgusal karakterlerin esrarengiz, var olmayan kimliği arasındaki ilişki” (Nikolajava, 2016, 133), “çocuk edebiyatı metinlerinin çocukluğun, toplumun ve doğanın kültürel, sosyal ve politik kavramsallaştırmasını nasıl oluşturduğu ve yansıttığı” (Garcia-Gonzalez ve Deszcy-Tryhubczak, 2021, 47) gibi başlıklarda disiplinler arası okumalar yapmakta ve sosyal alanların post teorik yaklaşımlarıyla çocuk edebiyatı metinlerini incelemektedir. Türkiye’deyse mevcut çocuk edebiyatı programlarımızın ders materyalleri ve program içeriklerinde başlangıçtan bu yana yenilikler yapamamış olmamız, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Oysaki bir disiplin olma yolunda gelişme kaydeden çocuk edebiyatının, sosyologların, eğitim bilimcilerin, dil bilimcilerin, edebiyat eleştirmenlerinin, sanat tarihçilerinin, iletişim uzmanlarının, medya pedagoglarının, sosyal politika geliştiricilerinin, tasarımcıların özellikle de felsefecilerin iş birliğiyle değerlendirilmesi ve geliştirilmesi artık zaruridir.

Bu doğrultuda öncelikle yapılması gereken **bir bilim dalı olarak çocuk edebiyatı yüksek lisans ve doktora programlarının Türkiye’de de açılması** ve bu programlarda farklı disiplinlerden araştırmacıların ortak çalışma yapabilmelerine imkân tanınmasıdır. Yine bu alanda çalışacak akademisyenlerin ve öğretmenlerin müracaat edebilecekleri çocuk edebiyatı araştırma kütüphanelerinin bölüm bünyesinde kurulması elzemdir. Yurtiçi ve yurtdışı programlarıyla iş birliği gerçekleştirilebilmesi ve Türk çocuk edebiyatının uluslararası sahada hak ettiği değeri kazanabilmesi için yetkin bir kurumun oluşturulması zaruridir.

Kaynakça

- Alimen, N. (2015). *Bir yönlendirme aracı olarak çeviri: Serteller ve çeviri çocuk edebiyatı*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Altunbay, M. (2018). Edebiyat ve psikolojinin buluşma noktası: Bibliyoterapi. *Prof. Dr. Alemdağ Yalçın armağanı* içinde (ss. 997-907). Ankara: Akçay Yayınları.
- Başıoğlu, D. A. (2018). *Türkçe öğretmenlerinin ve önerdikleri kitapların söylemleri bağlamında okuma kültürü anlayışı: Bir durum çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Beckett, S. L. ve Nikolojeva, M. (2006). *Beyond Babar the European tradition in children's literature*. Lanham: Children's literature association and the Scarecrow press.
- Bulut, S. (2014). Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışmanlar ve öğretmenler tarafından kullanılması. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 34, 17-31. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/70222>
- Gangi, J. M. (2004). *Encountering children's literature an arts approach*. Pearson: 2004.
- García-González, M. ve Deszcz-Tryhubczak, J. (2021). New materialist openings to children's literature studies. *International research in children's literature*, 13(1), 45-60.
- Günyüz, M. (2018). Children's publishing in Turkey in numbers. *Publishing in Turkey*. İstanbul: Press and publishing union.
- Gürel, Z. (Aralık 2014). Türkiye'de çocuk edebiyatı eğitimi. *Türk dili dil ve edebiyat dergisi*, Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı özel sayısı, 756, 281-286.
- Hasırcı, S. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla analizi. *The Journal of international social research*, 10:51, 717-728.
- Kanat Soysal, Ö. (2018). *Eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı öğretiminin değerlendirilmesi (Bir ders tasarım örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Lathey, G. (2015). *Translating children's literature*. London: Routledge.
- Lefebvre, B. (2014). *Textual transformations in children's literature, adaptations translations, reconsiderations*. London and New York: Routledge.
- Lukens R.J., Smith, J. J ve Coffel, C. M. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. (Pamay, C. Çev.) İstanbul: Erdem Yayınları.
- Minguez, X. (2014). Exploring education and children's literature. *Thinking through children's literature in the classroom* içinde (26-39). Cambridge: Scholar Publishing.
- Neydim, N (2000). *Çocuk ve edebiyat, çocukluğun kısa tarihi, edebiyatta çocuk figürleri*. İstanbul: Bu yayınları.
- Nikolajeva, M. ve Scott, C. (2006). *How picturebooks work?* Newyork and London: Routledge.
- Nikolajeva, M. (2016). Recent trends in children's literature research: Return to the body. *International research in children's literature*, 9(2), 132-145.

Ning, W. and Domínguez, C. (2016). Comparative literature and translation, a cross-cultural and interdisciplinary perspective. *Border crossing: Translation studies and other disciplines* içinde (ss.287-308). Amsterdam: John benjamins publishing company, 287-308.

Türkiye’de çocuk edebiyatı öğretimi. (2014 Aralık). *Türk dili ve edebiyatı dergisi, Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı özel sayısı*, 276- 322.

Ulusal ISBN Ajansı. (2020). ISBN ve ISSN Verileri, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Uğurelli, Y. Ö. (2017). *Üniversitelerde çocuk edebiyatı öğretiminin öğretim elemanı, ders kitabı ve öğrenci başarı düzeyine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Ders izlenceleri ve raporlar

Boston Simmons University School of Business. Graduate and certificate programs, Children’s literature, www.simmons.edu/graduate/academic-programs. Erişim: 26 Kasım 2021.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Çocuk ve gençlik edebiyatı. www.ke.ogu.edu.tr. Erişim: 7 Temmuz 2021.

Glasgow University. Postgraduate, Children’s literature and media. www.gla.ac.uk. Erişim: 22 Kasım 2021.

Goldsmith University. MA Children’s literature. www.gold.ca.uk. Erişim: 22 Kasım 2021.

Hacettepe Üniversitesi. Ders kataloğu/Akts bilgi paketi. www.akts.hacettepe.edu.tr. Erişim: 20 Nisan 2019.

İbni Haldun Üniversitesi. Ders içerikleri. www.lit.eihu.edu.tr. Erişim: 7 Temmuz 2021.

İstanbul Üniversitesi. İzleme formları. www.istanbul.edu.tr. Erişim: 20 Nisan 2019.

Learning and teaching children’s literature in Europe final report. <https://orca.cf.ac.uk/>. Erişim: 20 Nisan 2019.

Marmara Üniversitesi. SEAE 152 kodlu ders izlencesi. www.marmara.edu.tr. Erişim: 20 Nisan 2019.

Roehampton University. Postgraduate, Children’s literature distance reading. www.roehampton.ac.uk. Erişim: 20 Kasım 2021.

Shirayuri University. Graduate school of liberal arts. www.shirayuri.ac.jp/en/academics. Erişim: 20 Kasım 2021.

The University of British Columbia. Master of arts in children’s literature. www.ischool.ubc.ca. Erişim: 22 Kasım 2021.

Texas University M&A. Humanities social sciences arts, literature languages, emphasis of children’s literature. www.inside.tamuc.edu/academics/collages. Erişim: 22 Kasım 2021.

University of Cambridge. Children’s literature. www.educ.cam.ac.uk. Erişim: 22 Kasım 2021.

Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları Türkçe Öğretmenliği. <https://www.yok.gov.tr/>. Erişim: 20 Nisan 2019.

Türkiye’de yayıncılık: Türkiye’de kitap pazarı raporları. www.turkyaybir.org.tr. Erişim: 20 Nisan 2019.

Extended Summary

It has been discussed for a long time whether children's literature texts are an educational tool in the world and our country. The general practice of the modern world is to contribute to critical culture by criticizing texts with a perspective that emphasizes both the educational and aesthetic and cultural functions of children's literature. The importance of children's and early youth books with literary and aesthetic value in making children qualified readers and developing their learning skills in a global society has been realized. Therefore, higher education programs should also support this development.

In this context, the course contents of undergraduate children's literature programs in different fields of our universities' education and literature faculties were examined in this report. These courses are an elective and 2-credit children's literature course at Istanbul University, Turkish Language and Literature Department; Marmara University, Faculty of Science and Literature, Turkish Language and Literature Department, 2-credit children's literature course; Hacettepe University Turkish Language and Literature Department 2 hour elective Children's Literature course; 2 hours a week in Eskişehir Osmangazi University Comparative Literature Department and 3 hours course in İbn Haldun University Comparative Literature Department.

Children's literature courses opened within the Turkish language and literature departments should offer a more original and creative content than child development departments. When the programs of the existing departments are examined, it is observed that children's literature texts and their contents are generally evaluated in terms of their benefits to child development, and the text is not considered a literary product. As a literary product, stories, fairy tales, poems, nursery rhymes, novels. The language of the texts can be examined in the light of different philosophical and literary theories, focusing on factors such as narrative features, fiction, intertextuality, rewriting, adaptation, background text, and can be opened to different reading and writing practices.

As a result of the research, it can be said that based on the paradigms of educational sciences observed in these programs, the importance of the texts for children is emphasized, and it has a content that aims to raise awareness in university students in the context of what it will bring to them. The most striking feature of the course at Eskişehir Osmangazi University is that it emphasizes an achievement for the media and publishing sector. In the content of the course opened at İbni Haldun University, considering children's literature texts as cultural material that can be evaluated from different theoretical perspectives is an essential step in children's literature. However, it is necessary to examine the field from an interdisciplinary perspective and open a separate department for critics, editors, writers, and academics trained in international standards. A master's program should be opened as a first in Turkey. Because, when compared to foreign education models, the inadequacy of the course content is seen.

The abroad higher education programs selected for comparison in the report can be listed as Goldsmiths University, Cambridge University, Glasgow University, Roehampton University, British Columbia University, Texas M&A University, and Shirayuri University in Japan. As a result of the research, it has been determined that the common feature of international postgraduate children's and youth literature education programs is that they are planned from an interdisciplinary perspective, that they are structured as structures that develop critical reading and writing and bring together the sector and the academy. For this very reason, it was emphasized that the interdisciplinary perspective should not be ignored while constructing the higher education children's literature program in Turkey. In this direction, it has also been revealed that the department should be opened immediately, and its activities should be arranged in a way that will make a name for itself in the international arena.

As a result, in this report, the necessity of the children's literature program as a separate discipline in higher education is revealed by examining the current undergraduate course contents, and it is underlined that the program, which is desired to be opened as a first in Turkey, should be constructed as an interdisciplinary education model. In this respect, it is criticized that children's literature courses are conditioned as elective courses or a sub-unit in Turkish Language and Literature, Translation Science, Comparative Literature and Education Faculties, and it is aimed to expand the vision in this field by comparing them with the objectives of programs abroad.